

ANTIKA EHF 2022

Fjarðarheiðargöng

Fornleifaskráning vegna breyttrar veglínu

Indriði Skarphéðinsson og Ragnheiður Traustadóttir

Kort 1 Staðsetninga fornleifaskráningar.

Forsíðumynd: Gerði við Kollsstaði í forgrunni og Lambhúsamýri í bakgrunni

Ritstjóri: Ragnheiður Traustadóttir

Uppsetning: Ragnheiður Traustadóttir

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

www.antikva.is

Útgefandi: Antikva ehf.

ISBN númer: 978-9935-525-27-7

Ljósmyndir í ritinu eru teknar af höfundum nema að annað sé tekið fram

@ Antikva ehf., Indriði Skarphéðinsson og Ragnheiður Traustadóttir

Verkefnanúmer: 2831

Efnisyfirlit

Inngangur	5
Fornleifaskráningar og skráningarsvæðið	6
Tilgangur fornleifaskráningar	7
Fornleifaskráning og aðferðir	9
Minjanúmer	9
Tegund, hlutverk og heiti	10
Staðsetning	10
Staðhættir og lýsing	10
Hættumat	10
Mótvægisáðgerðir	11
Fornleifar innan skráningarsvæðis	12
Kolagröf [2831-600] niðurgröftur	13
Kolagröf [2831-601] niðurgröftur	13
Kolagröf [2831-602] niðurgröftur	13
Kolagröf [2831-603] niðurgröftur	14
Kolagröf [2831-604] niðurgröftur	14
Kolagröf [2831-605] niðurgröftur	14
Leið [2831-606] gata	15
Stekkur [2831-607] tóft	16
Akvegur [2831-608] gata	17
Gerði [2831-609] tóft	18
Óþekkt [2831-610] Tótt	19
Lambhús [2831-611] heimild	19
Samantekt og niðurstöður	20
Heimildir	22

Myndaskrá

Mynd 1. Skjáskot úr skráningargrunni Múlapings sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.	11
Mynd 2. Kolagrafir [2831-600] og [2831-601].	13
Mynd 3. Kolagröf [2831-602].	13
Mynd 4. Kolagröf [2831-603].	14
Mynd 5. Kolagröf [2831-604].	14
Mynd 6. Kolagröf [2831-605].	14

Mynd 7. Leið [2831-606].....	15
Mynd 8. Tóft [2831-607], séð að framan.....	16
Mynd 9. Gamli akvegurinn [2831-608], horft til Egilsstaða.	17
Mynd 10. Gerði [2831-609], séð ofan af Kollinum.....	18
Mynd 11. Tótt [2831-610], tóft [2831-607] í bakgrunni.	19

Kortaskrá

Kort 1 Staðsetninga fornleifaskráningar.	2
Kort 2. Skráningarsvæðið.	6
Kort 3. Yfirlitskort af fornleifum og veglínunni.....	12
Kort 4. Búsetuminjar í landi Kollsstaða.....	16

Inngangur

Að beiðni VSÓ tók Antikva ehf. að sér vettvangsskoðun og skráningu fornleifa vegna nýrra veglínu suðurleiðar í tengslum við umhverfismat Fjarðarheiðarganga og breytinga á Seyðisfjarðarvegi (93) og Hringvegi (1) í Múlaþingi.

Fornleifaskráning hefur áður farið fram á hluta svæðisins bæði vegna sömu framkvæmda haustið 2020 (Lilja Laufey Davíðsdóttir 2021) og vegna heildarskráningar fornleifa í öllum sveitarfélögum á Héraðssvæðinu árin 1996-1997 (Guðný Zoëga 1997).

Svæðið var kannað á vettvangi 20. ágúst síðastliðinn og skráðar voru 12 fornleifar. Aðeins eru einar minjar sem veglínan liggur í gegnum en það er gamall bílvegur [2831-608]. Aðrar skráðar minjar eru staðsettar í um 25-100 m fjarlægð frá miðlínu vegar og stafar þeim því ekki bein hættu af framkvæmdunum.

Skráningin fól í sér athugun á fyrri skráningum, heimildasöfnun, vettvangsskráningu og úrvinnslu, mat á minjum innan skipulagssvæðisins, svo sem hættumat og skýrslu- og kortagerð.

Við fornleifaskráninguna var farið eftir stöðlum Minjastofnunar Íslands. Fornleifaskráning fékk verkefnanúmer 2831 hjá Minjastofnun.

Skýrsluhöfundar sáum um vettvangsvinnu, heimildavinnu og skýrsluskrif.

Með skýrslunni fylgja skrár og stafrænn hnitagrunnur.

Fornleifaskráningar og skráningarsvæðið

Skráningarsvæðið liggur sunnan við þéttbýlið á Egilsstöðum, frá Þjóðveginum (1) um Fagradal að Skriðdals- og Breiðdalsvegi (95). Skoðað var svæðið sem lendir undir mögulegu vegstæði ásamt svæði í 100 m radíus frá því. Svæðið liggur í gegnum tún, bæði í rækt og órækt, þykkan birkiskóg og mýrlendi.

Kort 2. Skráningarsvæðið.

Árin 1996 og 1997 fór fram skráning í þáverandi sveitarfélagi, Egilsstöðum, og sá Safnastofnun Austurlands um framkvæmd hennar (Guðný Zoëga 1997). Í þeirri skráningu voru meðal annars skráðar minjar í og við Kollsstaði. Bæjarstæði Kollsstaða liggur stutt sunnan við fyrirhugaða veglínu stutt austan við tenginu veglínunnar við Skriðdals- og Breiðdalsveginn (95). Fimm minjar sem skráðar voru í skráningu Safnastofnunar Austurlands árið 1997 lenda innan skráningarsvæðisins og voru því mældar upp og skráðar aftur nú.

Fornleifastofnun Íslands annaðist skráningu á fornleifum á því svæði sem óbreytt veglína lá um (Lilja Laufey Davíðsdóttir 2021). Svæðið sem skráð var þá skarast lítillaga við það svæði sem skráð var nú, þar sem veglínan tengist Skriðdals- og Breiðdalsvegi (95). Tvær fornleifar sem skráðar voru af Fornleifastofnun Íslands lenda innan skráningarsvæðis nú en eru þó útjaðri þess. Það er annars vegar varða [SM-026:030], og hins vegar garðlag [SM-026:031].

Nálgast má nánari upplýsingar um þessar minjar í skráningu Fornleifastofnunar Íslands (Lilja Laufey Davíðsdóttir 2021:90-91).

Tilgangur fornleifaskráningar

Samkvæmt 4. mgr. 3. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 (mml.), sem tóku við af þjóðminjalögum nr. 107/2001 1. janúar 2013, njóta fornleifar friðunar og eru þannig verndaðar gegn hvers kyns raski.

Í 3. mgr. 3. gr. mml. eru fornleifar skilgreindar með svofelldum hætti:

„Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

a. búsetulandslag, skráðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,

b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri,

c. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,

d. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,

e. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,

f. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,

g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,

h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,

i. skipsflök eða hlutar þeirra.“

Í 21. gr. mml. er kveðið á um verndun fornleifa:

„Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Eigendur og ábúendur jarða skulu hlúa að fornleifum á landareignum sínum og viðhalda umhverfi þeirra eftir því sem sanngjarnt getur talist. Minjastofnun Íslands er skylt að veita ráðgjöf og leiðbeiningar í því sambandi.

Minjastofnun Íslands gerir nauðsynlegar ráðstafanir til verndar fornleifum, viðhalds eða endurbóta, en áður skal gera landeiganda eða ábúanda viðvart um þær. Ef nauðsyn krefur lætur Minjastofnun Íslands rannsaka fornleifar með uppgreftri eða á annan hátt.“

Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar finnast ber að tilkynna það Minjastofnun Íslands, sbr. 38. gr. mml., og án tafar skv. 1. mgr. 23. gr. megi ætla að þær séu í hættu.

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að sporna við því að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða að nauðsynjalausu. Fornleifaskráning kemur að notum í minjavörslu þegar ákvarðanir eru teknar um aðgerðir til verndar einstökum minjastöðum eða minjasvæðum. Auk þess kemur hún að gagni í rannsóknum og kynningum. Í þessu tilviki, þar sem unnið er að deiliskipulagi á útivistarsvæði, verða til möguleikar á að kynna og nýta minjar á svæðinu.

Ekki er það síður hagur þeirra sem stýra hvers konar framkvæmdum að eiga aðgang að yfirliti um fornleifar á tilteknu svæði. Segja má að við það vinnist tvennt. Unnt verður að taka tillit til minjanna við skipulagsvinnu og nýta þær til að varðveita sögu staðarins í landslaginu. Einnig má minnka stórlega líkur á að framkvæmdaraðilar rekist í miðjum klíðum á fornleifar sem þeir gerðu sér ekki grein fyrir að gætu verið fyrir hendi en reynist svo nauðsynlegt að rannsaka með tilheyrandi kostnaði og töfum á framkvæmdum.

Björgunaruppgröftur, sem er unninn vegna framkvæmda og undir þrýstingi frá framkvæmdaraðilum, er heldur ekki æskilegur frá sjónarmiði fornleifafræðinnar.

Fornleifaskráning sameinar þess vegna hagsmuni fræðigreinarinnar og þeirra sem standa að framkvæmdum.

Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal skv. 16. gr. mml. fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi.

Skulu skipulagsyfirvöld hafa samráð við Minjastofnun Íslands um tilhögun skráningar eða endurskoðun á fyrri fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskrárm með hliðsjón af fyrirhuguðum breytingum á skipulagi. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda án undanfarandi fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskráningar. Þegar sérstaklega stendur á getur Minjastofnun Íslands veitt undanþágu fyrir framkvæmdum með tilteknum skilyrðum.

Skipulagsyfirvöld skulu tilkynna Minjastofnun Íslands um gerð skipulagsáætlana og verulegar breytingar á þeim og um gerð skýrslna um mat á umhverfisáhrifum.

Almennt er æskilegt að framkvæmdum sé beint frá minjastöðum en sé þess enginn kostur ber að tilkynna Minjastofnun Íslands um framkvæmdirnar með sannanlegum hætti með minnst fjögurra vikna fyrirvara eins og segir í 23. gr. mml. Enn fremur segir að Minjastofnun Íslands ákveði að undangenginni vettvangsskönnun hvort frekari rannsóknar sé þörf, hvort gera skuli tillögu um friðlýsingu eða hvort fornleifarnar megi víkja og þá með hvaða skilmálum. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda fyrr en ákvörðun Minjastofnunar Íslands liggur fyrir.

Í 2. mgr. 28. gr. mml. segir að framkvæmdaraðili greiði kostnað við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Við allar umfangsmiklar framkvæmdir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum og vettvangsskráningu fornleifa.

Fornleifaskráning og aðferðir

Við fornleifaskráninguna voru fornleifar flokkaðar undir jarðirnar Kollsstaði og Egilsstaði. Fjallað er um hvern minjastað fyrir sig. Ljósmyndir voru teknar og gerð kort, auk þess sem minjarnar voru hnitsettar og færðar inn á loftmynd frá Loftmyndum ehf.

Minjanúmer

Minjar eru auðkenndar með númeri, sérheiti þeirra ef við á og hlutverki þeirra, til dæmis „stekkur [2831-608]“. Síðan er tegund nefnd á eftir númeri til frekari skýringar. Fyrri númerið er verknúmer viðkomandi fornleifaskráningar en seinna númerið vísar til einstakra minja. Ef stendur *heimild* á eftir númeri þá hafa ekki fundist fornleifar á vettvangi. Fyrsta númer innan hornklofa er númer skráningarinnar í landfræðilega gagnagrunni Múlaþings yfir fornleifar, örnefni og sögulegar minjar.

Tegund, hlutverk og heiti

Tegund og hlutverki minja er eins og venjan er um fornleifaskráningar lýst í fáum orðum, þ.e. hvort um sé að ræða tóftir bæja eða útihúsa, götu, túngarð og þar fram eftir götunum.

Stundum sér fornra minja ekki stað í landslaginu þótt þeirra sé getið í heimildum og kunna margar ástæður að vera fyrir því. Kemur þá fram í fornleifaskránni að „heimild“ sé um til dæmis útihús. Er leitast við að hafa fornleifaskrána eins nákvæma og kostur er því að leifar fornminja kunna að leynast í jörðu þótt ekki sé unnt að sjá þær með berum augum á yfirborðinu.

Hafi fornminjarnar sérnafn er það sérstaklega skráð en þegar engu slíku er til að dreifa kemur fyrir að hlutverki þeirra sé lýst þar sem heitið stæði annars, til dæmis gata eða túngarður.

Staðsetning

Tekin voru GPS hnít á öllum minjum eða þær mældar upp með nákvæmu GPS mælingartæki úti á vettvangi og þau færð inn í landupplýsingagrunn Múlaþings. Staðsetning þeirra er svo færð inn á loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Í hjálagðri fornleifaskrá eru gefin upp hnít í landshnitakerfinu Ísnet 93 þegar við á.

Gögnum er einnig skilað í stafrænu formi í landupplýsingakerfi.

Staðhættir og lýsing

Ávallt er greint frá afstöðu skráðra minja í landslaginu, þeim og staðhættum lýst, bæði formi, umfangi og ástandi, og aðrar athugasemdir gerðar þegar þörf krefur, til dæmis vísað í aðrar heimildir.

Hættumat

Leitast er við að leggja mat á þá hættu sem að fornleifunum kann að steðja, bæði af völdum náttúru og manna. Þetta er gert til að unnt sé að grípa til viðeigandi ráðstafana liggi minjar undir skemmdum eða geti orðið fyrir raski. Hætta vegna ábúðar þýðir að framkvæmdir eða álag kunni að raska fornminjum. Hætta vegna veðrunar þýðir að fornleifar séu smám saman að mást í burtu fyrir áhrif lofts eða vatns. Hætta vegna landbrots þýðir að fornleifar geti glatast af völdum vatns eða uppblásturs.

Ekki er lagt mat á hættuna þegar einungis er til heimild um fornleifar en þær hafa ekki fundist við vettvangsskráninguna. Í þessu tilviki voru aðeins einar minjar, Lambhúsamýri [2831-611] sem skráðar voru sem heimild.

Mótvægisáðgerðir

Ef minjar eru í hættu vegna framkvæmda er lagt til að framkvæmdum sé beint frá minjastaðnum. Ef það er ekki hægt er komið með tillögur að mótvægisáðgerðum. Það er þó alltaf Minjastofnun Íslands sem ákveður hvort og með hvaða hætti hvað þarf að gera.

609, Gerði/stekkur, Arkeologiska object	
Attributes Text Relations Geo Objects Documents Events	
Attribute	Value
Id	609
Name	Gerði/stekkur
Class	Arkeologiska object
Sérheiti	
Bæjarnafn	Kollstaðir
Samtala	609
Jarðatal Johnsen	26
Flokkun	Búsetuminjar
Tegund	Gerði
Efni	Grjót
Lengd	14 meter
Breidd	12 meter
Hæð	0,80 metrar
Vegg hæð frá	0,30
Vegg hæð til	0,80
Athugasemdir	75 m frá miðlinu
Umhverfi	Þétt undir V hlið Kollsins 70 A við Kollstaðum
Heimildir	Guðný Zoëga 1997:42.
Örnefnaskrá	
Aldur	1800-1930
Aldur frá	1800
Aldur til	1950
Skráning	IS
Mæling	Uppmæling
Dagur	20.08.2022
Horfin	Nei
Horfin_astæða	<None>
Hættumat	Litill hættu
Hættuorso	<None>
Ástand	Vel greinanlegar fornleifar
Gömul nr.	SM-26:008
Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng
Verkefna nr	2831
Sveitarf	Múlþing
Friðað	Já
Friðlýst	Nei
Gróður	Gras, mosi
Minjagildi	Nokkuð
Hlutverk	Stekkur

Mynd 1. Skjaskot úr skráningargrunni Múlþings sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.

Fornleifar innan skráningarsvæðis

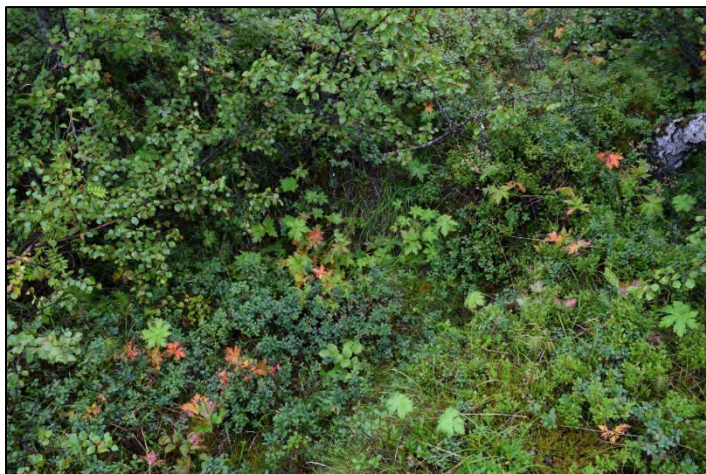

Kort 3. Yfirlitskort af fornleifum og veglínunni.

Skráningarsvæðið liggur í landi Egilsstaða og þétt upp við eyðibýlið Kollsstaði. Kollsstaðir voru í bændaeign og sérabúð fram til 1904 en þá var jörðin lögð undir Egilsstaði. Bændur á Egilsstöðum II bjuggu á Kollsstöðum en sátu þó á Egilsstöðum. Í *Jarðatali Johnsens* eru Kollsstaðir metnir á 20 hundruð en þar af eru 6 hundruð í hjáleigunni Kollsstaðagerði (J. Johnsen, 1847). Á Kollsstöðum var ræktargott þýft tún (3,19 ha, taða 19 hb). Engjar voru þýfðar, votar og dreifðar en gáfu af sér um 200 hesta af allgóðu heyi. Beitolandið var víðlent og gott en ekki upprekstrarland. Skóglaut var í Kollsstaðalandi en síðan hefur skógur þar vaxið mjög (Ármann Halldórsson 1975).

Kolagröf [2831-600] niðurgröftur

Ferhyrningslaga kolagröf um 2 metrar á lengd og 1,5 metrar á breidd. Mesta dýpt í gröfnni virðist vera um 30 cm. Kolagröfin er inni í birkiskógi og er vel gróinn, staðsett um 20 metrum sunnan við Fagradalsveginn í norðurhlíð áss sem þar stendur stutt frá svokölluðu Heyhrauni. Önnur samskonar kolagröf [2831-601] er um 1,5 m suðaustan við þessa. Kolagrafirnar eru staðsettar um 60 m vestan við miðju fyrirhugaðrar veglínu í valkosti B.

Mynd 2. Kolagrafir [2831-600] og [2831-601].

Kolagröf [2831-601] niðurgröftur

Ferhyrningslaga kolagröf um 2 metrar á lengd og 1.5 metrar á breidd. Mesta dýpt í gröfnni virðist vera um 30 cm. Kolagröfin er inn í birkiskóg og er vel gróin, staðsett um 20 metrum sunnan við Fagradalsveginn í norður hlíð áss sem þar stendur. Önnur samskonar kolagröf [2831-600] er um 1.5 m norðvestan við þessa. Kolagröfin eru staðsettar um 60m vestan við miðju fyrirhugaðrar veglínu í valkosti B.

Kolagröf [2831-602] niðurgröftur

Kolagröf, nokkuð ávöl í laginu, um 3 m á lengd og 2 m á breidd. Mesta dýpt hennar er um 40 cm. Kolagröfin er staðsett í vel grónum birkiskógi uppi á áss sem stendur á milli Fagradalsvegarins til norðurs og túns Egilsstaðabænda til suðurs. Hún er um 56 m vestan við miðju veglínu í valkosti B.

Mynd 3. Kolagröf [2831-602].

Kolagröf [2831-603] niðurgröftur

Kolagröf nokkuð ávöl í laginu, um 2 m á breidd og 2 m á lengd, mesta dýpt um 30 cm. Hún er staðsett í þykkum birkiskógi við norðurenda túns, um 50 m vestan við miðju veglínu í valkosti B.

Mynd 4. Kolagröf [2831-603].

Kolagröf [2831-604] niðurgröftur

Kolagröf, nokkuð ávöl í laginu, um 1,5 m á breidd og 2 m á lengd, mesta dýpt um 30 cm. Hún er vel falin í þykku kjarri, staðsett á lágum ás vestan við túnin sem ganga suður af Nautahúsum Egilsstaðabænda, um 40 m norðan við miðju veglínu í valkosti B.

Mynd 5. Kolagröf [2831-604].

Kolagröf [2831-605] niðurgröftur

Kolagröf, ávöl í laginu, um 2 m á lengd og 1,5 m á breidd, mesta dýpt um 40 cm. Hún er staðsett í nokkuð opnum gömlum skógi á milli ónýttra túna norðan við Hríshóla, um 25 m sunnan við miðju veglínu í valkosti B.

Mynd 6. Kolagröf [2831-605].

Leið [2831-606] gata

Mynd 7. Leið [2831-606].

Reiðgata/slóði sem liggur frá norðurenda túnsins við Kollsstaði og til austurs. Slóðin er vel greinileg á köflum. Kolagrafirnar eru staðsettar um 60 m vestan við miðju fyrirhugaðrar veglínu í valkosti B en þessi leið er lengra frá henni. Á 120 m kafla liggur hún 80-100 m sunnan við miðju veglínu í valkosti B og er því innan 100 m áhrifasvæðis hennar. Slóðin heldur svo áfram að minnsta kosti hálfan kílómetra til austurs utan áhrifasvæðisins. Líklega eru þetta sömu reiðgötur, **SM-26:015**, og skráðar voru í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands árið 1997: „Austur frá Kollsstöðum. Í holtinu fyrir austan Flóann og stefna utanvert á Egilsstaðahálsinn. Þarna sjást einhverjar götur“ (Guðný Zoëga 1997:43).

Kort 4. Búsetuminjar í landi Kollsstaða.

Stekkur [2831-607] tóft

Mynd 8. Tóft [2831-607], séð að framan.

Grasi gróinn tvíhólfu tóft, 10 m á lengd og 8,5 m á breidd. Tóftin er staðsett austan undir Kollinum sem er klettaás stutt norðan við bæjarstæði Kollsstaða. Gamli akvegurinn [2831-608] liggur um 15 m vestan við tóftina og um 10 m suðaustan við hana er lítil tóft [2831-610]. Tóft [2831-607] snýr suðvestur – norðaustur og eru op á norðausturgöflum. Í fornleifaskráningu Safnastofunnar Austurlands er hún skráð sem stekkur með númerið SM-

26:006 (Guðný Zoëga 1997:42). Tóftin er staðsett um 45 m sunnan við miðju veglínu í valkosti B.

Akvegur [2831-608] gata

Mynd 9. Gamli akvegurinn [2831-608], horft til Egilsstaða.

Gamli bílvegurinn inn Vellina. Slóðinn kemur að utan frá Egilsstöðum og liggur að bæjarstæði Kollsstaða. Safnastofnun Austurlands skráði veginn árið 1997 með númerinu **SM-26:014** og þar segir: „Liggur frá bifreiðaverkstæðinu Dagsverki inn Hraungarðana upp á bæjarhólinn [Kollsstaði] um Kollsstaðaklauf í gegnum túnið á Kollstöðum ... Vegur þessi er enn vel greinanlegur en hann er þó orðinn nokkuð gróinn víðast hvar. Þetta er elsti bílvegurinn inn Austur-Vellina.“ (Guðný Zoëga 1997:43). Vegurinn er enn nokkuð vel greinanlegur en á stöku stöðum hverfur hann í birki sem er að taka yfir á þessu svæði.

Brot af vegslóðinni var einnig skráð í fornleifaskráningu Fornleifastofnunar Íslands árið 2021 og fékk þar númerið: **SM-611:008_01** (Lilja Laufey Davíðsdóttir 2021:97). Er um að ræða áframhald af sama vegi. Bílvegurinn sjálfur er líklegast frá fyrri hluta 20. aldar en ekki er ólíklegt að hann liggi eftir gömlu reiðgötunni um sveitina heim að Kollstöðum þannig að vegarstæðið gæti verið eldra. Vegurinn liggur í um 250 m línu þvert í gegnum veglínuna og áhrifasvæði hennar.

Gerði [2831-609] tóft

Mynd 10. Gerði [2831-609], séð ofan af Kollinum.

Ferhyrningslaga gerði með ávölum hornum er þétt undir vesturhlíð Kollsins. Gerðið er um 12 m á breidd og 14 m á lengd. Veggir virðast hlaðnir úr grjóti og mesta hæð þeirra rúmur 1 m. Gerðið er hlaðið upp að brekkunni sem myndar fjórðu hliðina. Op er á því til suðvesturs. Gerðið hefur áður verið skráð í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands og fékk þar númerið **SM-26:008**. Þar voru minjarnar skráðar sem stekkur. Spýtu - og bárujárnsrusl liggur inni í gerðinu líkt og þegar það var skráð 1997 (Guðný Zoëga 1997:42). Gerðið er staðsett um 75 m frá miðju veglínu í valkosti B.

Óþekkt [2831-610] Tótt

Mynd 11. Tótt [2831-610], tóft [2831-607] í bakgrunni.

Lítil tótt sem staðsett er um 11 m austan við tvíhólfa tóftina [2831-607]. Tóttin er eins og grafinn inn í lága brekku og er hún um 1 x 1 m að innanmáli með op til norðausturs.

Minjarnar hafa áður verið skráðar í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands og fengu þar númerið **SM-26:007**. Hlutverk tóftarinnar er ekki skýrt. Tóttin er staðsett tæpa 60 metra frá miðlínu vegar í valkosti B.

Lambhús [2831-611] heimild

Í örnefnasjá Landmælinga Íslands er mýrin norðvestan við kollinn nefnd Lambhúsamýri. Ekki voru greinilegar minjar lambhúsa á yfirborði á svæðinu en mögulega hefur mýrin dregið nafn af tvíhólfa tóftinni [2831-607] sem stendur austur undir Kollinum. Miðja veglínu valkostar B liggur beint í gegnum mýrina.

Númer	Tegund	Hlutverk	Aldur	Ástand	Hættu mat	M miðlína
2831-600	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Lítill hættu	60 m
2831-601	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Lítill hættu	60 m
2831-602	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Lítill hættu	56 m
2831-603	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Lítill hættu	50 m
2831-604	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Mikil hættu	40 m
2831-605	Dæld	Kolagröf	870-1900	Greinanlegar forn.	Mikil hættu	25 m
2831-606	Gata	Leið	870-1900	Vel greinanleg	Engin hættu	80-100 m
2831-607	Tóft	Fjárhús	1800-1950	Vel greinanleg	Lítill hættu	45 m
2831-608	Gata	Akvegur	1800-1950	Vel greinanleg	Mikil Hættu	Fer undir veglínuna
2831-609	Gerði	Stekkur	1800-1950	Vel greinanleg	Lítill hættu	75 m
2831-610	Tótt	Óþekkt	1800-1950	Vel greinanleg	Lítill hættu	60 m
2831-611	Heimild	Lambhús		Engar minjar		Fer undir veglína

Samantekt og niðurstöður

Á rannsóknarsvæðinu voru skráðar tólf fornleifar í heildina. Minjarnar eru tvenns konar, annars vegar kolagrafir í gömlum birkiskóg á austurhluta skráningarsvæðisins og hins vegar minjar tengdar ábúð á Kollsstöðum. Minjarnar sem skráðar voru í nágrenni Kollsstaða virðast ekki vera mjög fornar og eru líklegast frá tímabilinu frá 18. öld til byrjunar 20. aldar. Erfiðara er að álykta um aldur kolagrafanna en kolagerð var hér á landi allt frá því að það byggðist og gætu þær því verið nokkuð fornar. Einnig ber að geta þess að talsvert þykkur skógur er á því

svæði sem kolagrafirnar voru skráðar og fleiri kolagrafir gætu því leynst undir gróðurþykkninu á svæðinu.

Samkvæmt 22. grein laga um menningarminjar nr. 80/2012 (mml.), er 15 m friðhelgað svæði umhverfis friðaðar fornleifar nema annað sé ákveðið. Fyrirhuguð veglína liggur aðeins beint yfir götu [2831-608] inn Vellina. Aðrar minjar eru í 25-100 m fjarlægð frá miðju veglínunnar. Næstar henni er kolagröf [2831-605], staðsett í 25 m fjarlægð frá miðju veglínu. Henni gæti mögulega stafað hættu af framkvæmdunum eftir því hvað áhrifasvæði þeirra teygir sig langt út frá miðju veglínu.

Er það mat skráningaraðila að nægilegar mótvægisáðgerðir felist í uppmælingu gamla bílvegarins; minjarnar eru greinilega ungar og óvíst hvort friðun sökum aldurs nái til þeirra. Ef ekki er hægt að tryggja öryggi kolagrafanna sem liggja næst veglínunni gætu mótvægisáðgerðir falið í sér að bora með jarðvegsbor, eða grafa lítinn skurð í minjarnar til að meta aldur þeirra og eðli.

Ekki er víst að allar minjar á svæðinu sjáist á yfirborðinu eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar koma í ljós á framkvæmdasvæðinu ber að stöðva framkvæmdir, varast frekara rask og tilkynna þegar í stað um fundinn til Minjastofnunar Íslands, sbr. 38. gr. mml. Minjastofnun Íslands metur eðli þeirra og umfang og hvort rannsókna sé þörf áður en framkvæmdir halda áfram.

Er því beint til framkvæmdaraðila að reyna að sneiða hjá fornleifum og komast hjá því að raska þeim í lengstu lög. Í 21. gr. mml. segir um verndun fornleifa, að „jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, [megi] enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.“

Heimildir

Lilja Laufey Davíðsdóttir, Kristborg Þórsdóttir og Sigrún Drífa Þorfinnsdóttir (2021).

Fjarðarheiðargöng: Fornleifaúttekt. Fornleifastofnun Íslands. FS827-20291.

Guðný Zoëga (1997). Skýrsla um aðalskráningu fornleifa í Egilsstaðabæ (óþekkt heiti).

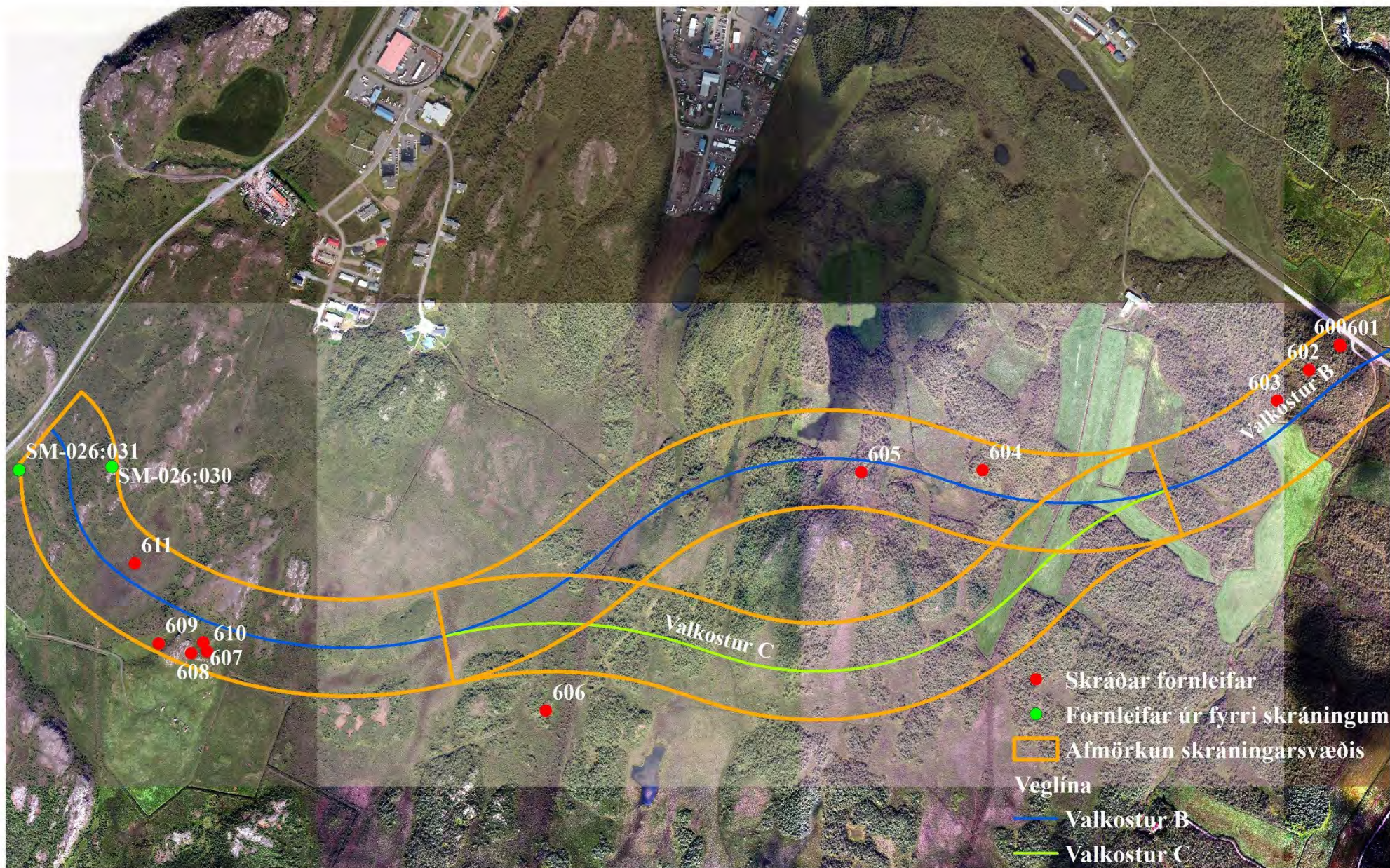
Egilsstaðir: Safnastofnun Austurlands.

Johnsen. J (1847). *Jarðatal á Íslandi, með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppnum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslu um sölu þjóðjarða á landinu.*

Kaupmannahöfn; J. Johnsen.

Sveitir og jarðir í Múlþingi (1975). II. bindi. Ármann Halldórsson (ritstj.). Egilsstaðir:

Búnaðarsamband Austurlands.

Fornleifar og minjar

Ný veglína Fjarðarheiðragöng

0 90 180 360 540 720 metrar

Loftmyndir ehf

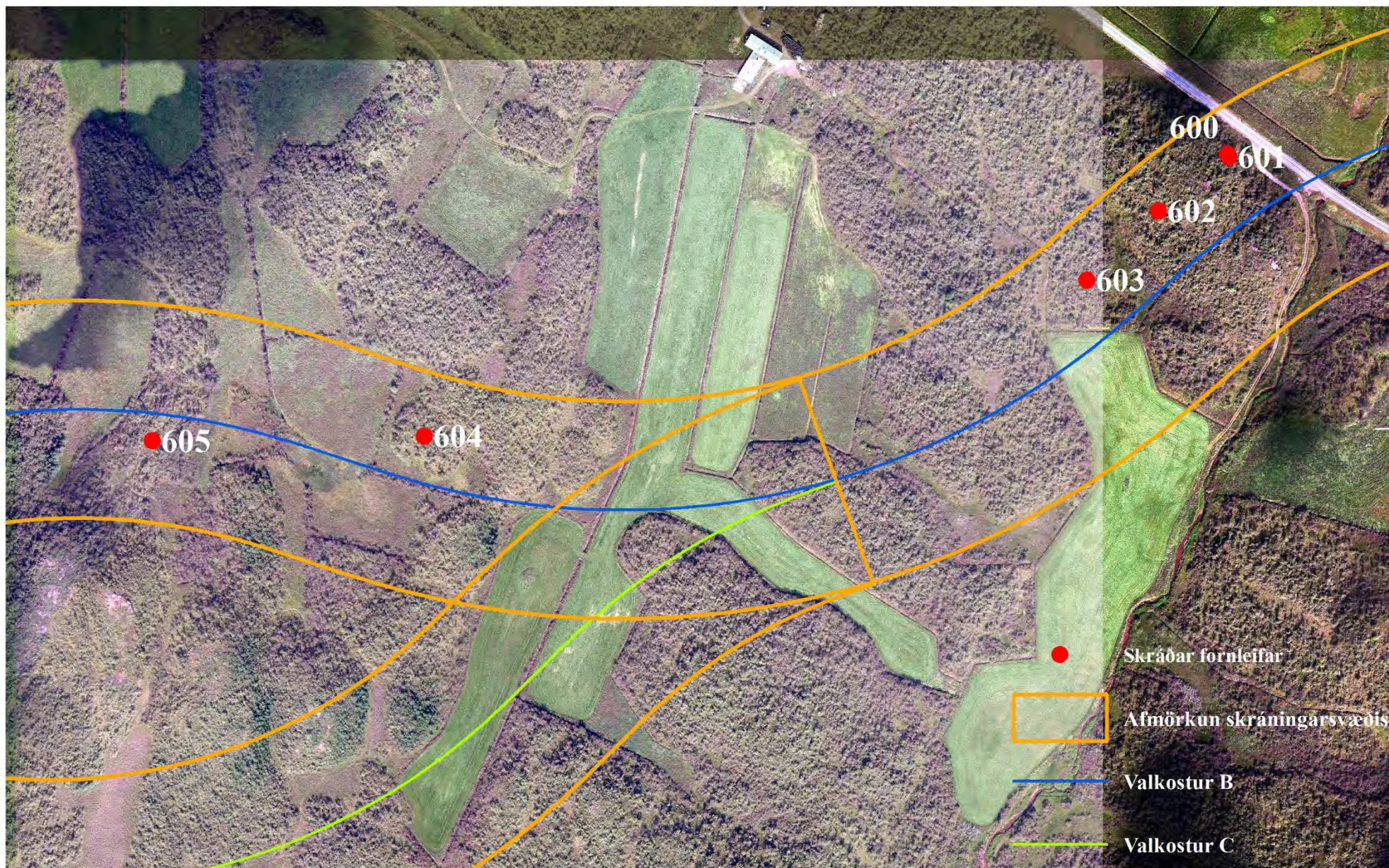
Kort
2

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

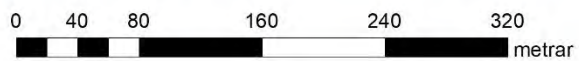
Skráning: Ágúst 2022. Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022

Skráðar fornleifar og minjar

Ný veglína Fjarðarheiðragöng

Loftmyndir ehf

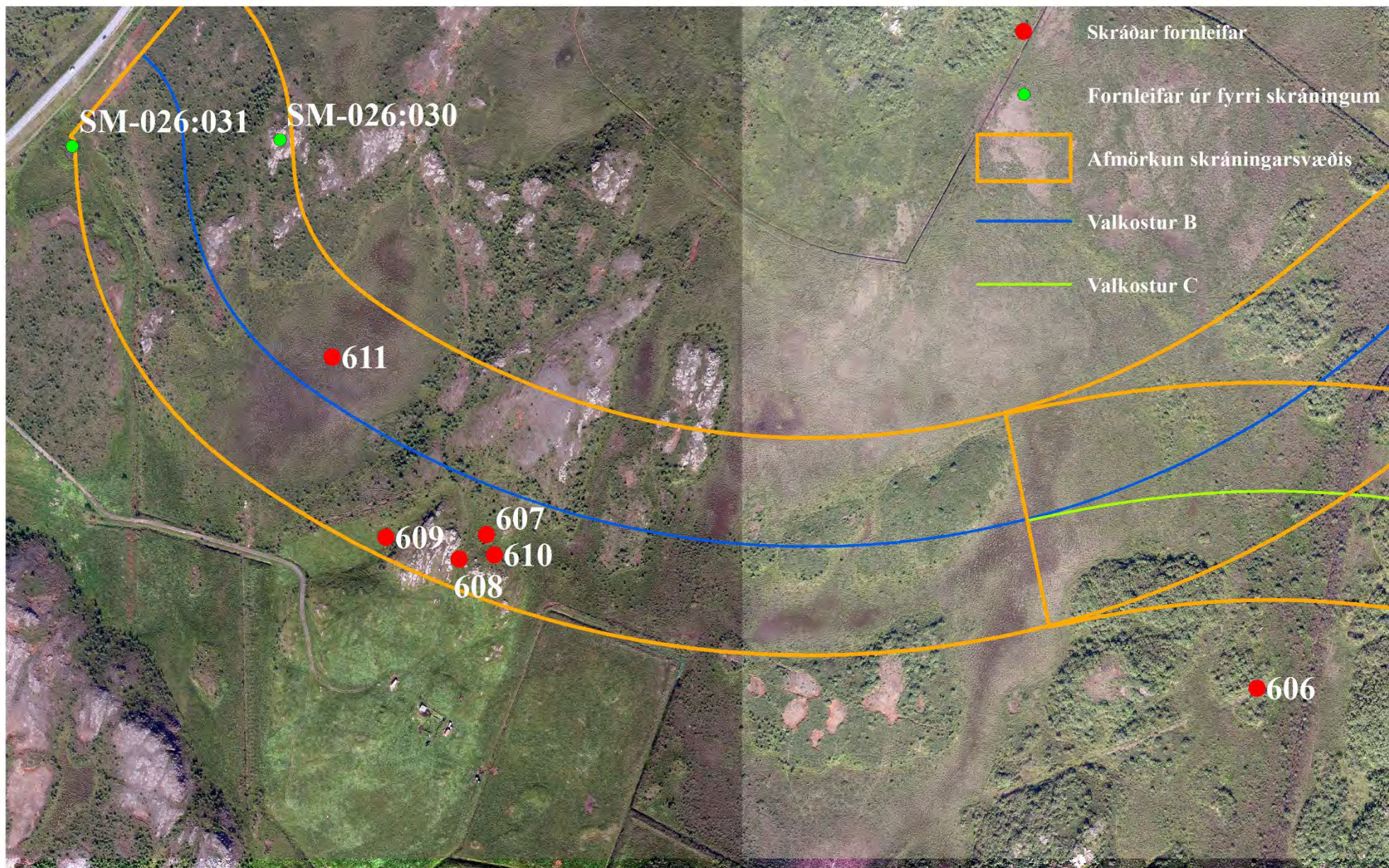
Kort
3

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

Skráning: Ágúst 2022. Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022

Skráðar fornleifar og minjar

Ný veglína Fjarðarheiðragöng

0 40 80 160 240 320 metrar

Loftmyndir ehf

Kort
4

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

Skráning: Ágúst 2022. Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022

Nr.	2831-600	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hætta	Hættuorsök			
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni		Umhverfi og gróður	Birkiskógur, gras, mosi og lyng				
Lengd	2 m	Breidd	1,5 m	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Engar heimildir				
Isnet E	716114,736						
Isnet N	535913,450	Minjagildi	Lítið				

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

Ferhyrningslaga kolagröf um 2 metrar á lengd og 1.5 metrar á breidd. Mesta dýpt í gröfinni virðist vera um 30 cm. Kolagröfin er inn í birkiskóg og er vel gróinn, staðsett um 20 metrum sunnan við Fagradalsveginn í norður hlið áss sem þar stendur stutt frá svokölluðu Heyhrauni. Önnur samskonar kolagröf [2831-601] er um 1.5 m suðaustan við þessa.

Kolagröfin eru staðsettar um **60m** vestan við miðju fyrirhugaðrar veglínu í valkosti B.

Nr.	2831-601	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hættu	Hættuorsök			
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni		Umhverfi og gróður	Birkiskógur, gras, mosi og lyng				
Lengd	2 m	Breidd	1,5 m	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir					
Isnet E	716116,033						
Isnet N	535910,896		Minjagildi	Lítið			

Ljósmyndari	IS	Mótvægisáðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

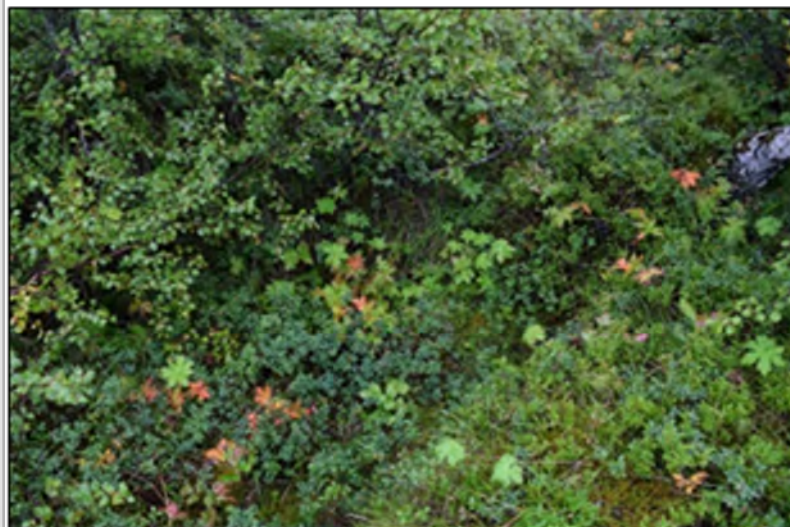
Ferhyrningslaga kolagröf um 2 metrar á lengd og 1.5 metrar á breidd. Mesta dýpt í gröfinni virðist vera um 30 cm. Kolagröfin er inn í birkiskóg og er vel gróin, staðsett um 20 metrum sunnan við Fagradalsveginn í norður hlið áss sem þar stendur. Önnur samskonar kolagröf [2831-600] er um 1.5 m norðvestan við þessa.

Kolagröfin eru staðsettar um 60m vestan við miðju fyrirhugaðrar veglínu í valkosti B

Nr.	2831-602	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hættu	Hættuorsök				
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða				
Efni		Umhverfi og gróður	Birkiskógur, vel gróið.					
Lengd	3 m	Breidd	2 m	Hæð		Hleðslu umferð		
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá						
Mæling	Uppmæling	Heimildir						
Isnet E	716051,099							
Isnet N	535861,068	Minjagildi						Lítið

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	
-------------	----	------------------	--

Kolagröf nokkuð ávöl í laginu um 3 m á lengd og 2 m á breidd. Mesta dýpt hennar er um 40 cm. Kolagröfin er staðsett upp á ás sem stendur á milli Fagradalsvegarins til norðurs og túns Egilsstaðabænda til suðurs. Minjarnar eru innan í vel grónum birkiskógi.

Kolagröfin er staðsett um 56m vestan við miðju veglínu í valkosti B.

Nr.	2831-603	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hættu	Hættuorsök			
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni		Umhverfi og gróður	Birkiskógur við norðurenda á túni.				
Lengd	2 m	Breidd	2 m	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir					
Isnet E	715985,465						
Isnet N	535797,456	Minjagildi	Lítið				

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

Kolagröf nokkuð ávöl í laginu, um 2 m á breidd og 2 m á lengd, mesta dýpt um 30 cm. Hún er staðsett í þykkum birkiskógi við norðurenda túns, um 50 m vestan við miðju veglínu í valkosti B.

Nr.	2831-604	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða	
Efni		Umhverfi og gróður			
Lengd		Breidd		Hæð	
Túnakort		Nei	Örnefnaskrá		
Mæling	Uppmæling	Heimildir			
Isnet E	715376,040				
Isnet N	535653,950	Minjagildi	Lítið		

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Borkjarna til að kanna hlutverk og aldur
-------------	----	------------------	--

Kolagröf, nokkuð ávöl í laginu, um 1,5 m á breidd og 2 m á lengd, mesta dýpt um 30 cm. Hún er vel falin í þykku kjarri, staðsett á lágum ás vestan við túnin sem ganga suður af Nautahúsum Egilsstaðabænda, um 40 m norðan við miðju veglínu í valkosti B

Nr.	2831-605	Bæjarnafn	Egilsstaðir	Gömul nr.	Ekki skráð áð.	Jarðatalsnr.	24
Svæði	Hríshólar	Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Kolagröf	Tegund	Niðurgröftur	Flokkun	Nytjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök			
Aldur	870-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni		Umhverfi og gróður					
Lengd	2 m	Breidd	1,5 m	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Engar heimildir				
Isnet E	715125,855						
Isnet N	535649,720	Minjagildi	Lítið				

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Borkjarna til að kanna hlutverk og aldur
-------------	----	------------------	--

Kolagröf, ávöl í laginu, um 2 m á lengd og 1,5 m á breidd, mesta dýpt um 40 cm. Hún er staðsett í nokkuð opnum gömlum skógi á milli ónýtttra túna norðan við Hríshóla.

Kolagröfin er staðsett um **25 m** sunnan við miðju veglínu í valkosti B

Nr.	2831-606	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.	SM-26:015	Jarðatalsnr.	26
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Leið	Tegund	Gata	Flokkun	Samgönguminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök	
Aldur	870-1900	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	
Efni	Troðningur	Umhverfi og gróður			
Lengd		Breidd		Hæð	
Túnakort		Nei	Örnefnaskrá		
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Guðný Zoëga 1997:43		
Isnet E	714473,456				
Isnet N	535156,612	Minjagildi	Nokkurt		

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

Reiðgata/slóði sem liggur frá norður enda túnsins við Kollstaði til austurs. Slóðin er vel greinileg á köflum. Aðeins hluti leiðarinnar liggur innan 100m áhrifasvæðis veglínu í valkosti B. Um er að ræða 120 m part sem er staðsettur frá 80-100m sunnan við miðju veglínu í valkosti B. Slóðin heldur svo áfram a.m.k. hálfan kílómetra til austurs utan áhrifasvæðis. Í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands eru skráðar reiðgötur, **SM-26:015**, um þær segir: „Austur frá Kollsstöðum. Í holtinu fyrir austan Flóann og stefna utanvert á Egilsstaðahálsinn. Þarna sjást einhverjar götur“ (Guðný Zoëga 1997:43). Líklegast er um að ræða sömu reiðslóða og skráðir voru 1997.

Nr.	2831-607	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.	SM-26:006	Jarðatalsnr.	26
Svæði	Kollurinn	Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Fjárhús/stekkur	Tegund	Tóft	Flokkun	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hætta	Hættuorsök			
Aldur	1800-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni	Torf	Umhverfi og gróður	Undir klettaás, grónar tóftir				
Lengd	10 m	Breidd	8,5 m	Hæð	1,20	Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Guðný Zoëga 1997:42.				
Isnet E	713764,786						
Isnet N	535297,961		Minjagildi	Nokkuð			

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar,en fara með gát
-------------	----	------------------	-----------------------

Grasi gróinn tvíhólfá tóft, 10m á lengd og 8.5m á breidd. Tóftin er staðsett austan undir Kollinum sem er klettaás stutt norðan við bæjarstæði Kollsstaða. Gamli akvegurinn [2831-608] liggur um 15m vestan við tóftina og um 10m suðaustan við tóftina er lítill tótt [2831-610]. Tóftin snýr suðvestur-norðausturs og er op inn í bæði hólf hennar á norðaustur hlið hennar. Tóftin kemur fyrir í fornleifaskráningu Safnastofunnar Austurlands með númerinu **SM-26;006** og er þar skráð sem stekkur (Guðný Zoëga 1997:42). Þetta getur líka verið fjárhús.

Tóftin er staðsett um 45 m sunnan við miðju veglínu í valkosti B.

Nr.	2831-608	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.	26:014/611:008	Jarðatalsnr.	26
Svæði		Sveitarfélag	Múlaping	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Akvegur	Tegund	Gata/vegur	Flokkun	Samgönguminjar		
Sérheiti		Friðað	Óvís	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Vel greinanlegar minjar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	
Aldur	1900-1950	Horfin	Nei	Horfin ástæða	
Efni	Slóði	Umhverfi og gróður			
Lengd		Breidd		Hæð	
Túnakort		Nei	Örnefnaskrá		
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Lilja L.Davíðsdóttir 2021:97. Guðný Zoëga 1997:43.		
Isnet E	713739,954				
Isnet N	535275,201	Minjagildi	Lítið		

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Uppmæling ætti að vera fullnægjandi
-------------	----	------------------	-------------------------------------

Gamli bílvegurinn inn Vellina. Slóðinn kemur að utan frá Egilsstöðum og liggur að bæjarstæði Kollstaða. Safnastofnun Austurlands skráði veginn árið 1997 með númerinu **SM-26:014** og þar segir: „*Liggur frá bifreiðaverkstæðinu Dagsverki inn Hraungarðana upp á bæjarhólinn [Kollsstaði] um Kollstaðaklauf í gegnum túnið á Kollstöðum ... Vegur þessi er enn vel greinanlegur en hann er þó orðinn nokkuð gróinn víðast hvar. Þetta er elsti bílvegurinn inn Austur-Vellina.*“ (Guðný Zoëga 1997:43). Vegurinn er enn nokkuð vel greinanlegur en á stöku stöðum hverfur hann í birki sem er að taka yfir á þessu svæði. Búti af vegslóðinni var einnig skráður í fornleifaskráningu Fornleifastofnunar Íslands árið 2021 og fékk þar númerið: **SM-611:008_01**). Er um að ræða áframhald af sama vegi. Bílvegurinn sjálfur er líklegast frá fyrri hluta 20. aldar en ekki er ólíklegt að hann liggi eftir gömlu reiðgötunni um sveitina heim að Kollstöðum. Vegurinn liggur í um 250m línu þvert í gegnum veglínunnar og áhrifasvæði hennar.

Nr.	2831-609	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.	SM-26:008	Jarðatalsnr.	26
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Gerði/stekkur	Tegund	Tóft	Flokkun	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Vel greinalegar fornleifar	Hættumat	Lítill hætta	Hættuorsök			
Aldur	1800-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Efni	Torf og grjót	Umhverfi og gróður	Gróið, gras og kjarr í kring				
Lengd	14 m	Breidd	12 m	Hæð	1 m	Hleðslu umferð	
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir	Guðný Zoëga 1997:42.				
Isnet E	713672,491						
Isnet N	535295,331	Minjagildi	Nokkuð				

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

Ferhyrningslagað gerði með mjúkum hornum staðsett þétt undir vesturhlið Kollsins. Gerðið er um 12m á breidd og 14m á lengd. Veggir virðast hlaðnir úr grjóti og mesta hæð veggja rúmur 1m. Gerðið er hlaðið upp að brekkunni og myndar brekkan fjórðu hlið veggjarins. Op er á gerðinu til suðvesturs. Gerðið hefur árið verið skráð í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands og fékk þar númerið **SM-26:008**, þar voru minjarnar skráðar sem stekkur. Spýtu - og bárujárnsrusl liggur innan í gerðinu líkt og gerði þegar það var skráð 1997 (Guðný Zoëga 1997:42).

Gerðið er staðsett um 75m frá miðju veglínu í valkosti B.

Nr.	2831-610	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.	SM-26:007	Jarðatalsnr.	26
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Óþekkt	Tegund	Tótt	Flokkun	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

Ástand	Greinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hættu	Hættuorsök				
Aldur	1500-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða				
Efni	Torf	Umhverfi og gróður	Við gróna brekku					
Lengd	1 m	Breidd	1 m	Hæð		Hleðslu umferð		
Túnakort	Nei	Örnefnaskrá						
Mæling	Uppmæling	Heimildir						
Isnet E	713772,371							
Isnet N	535279,044	Minjagildi						Nokkuð

Ljósmyndari	IS	Mótvægisaðgerðir	Engar
-------------	----	------------------	-------

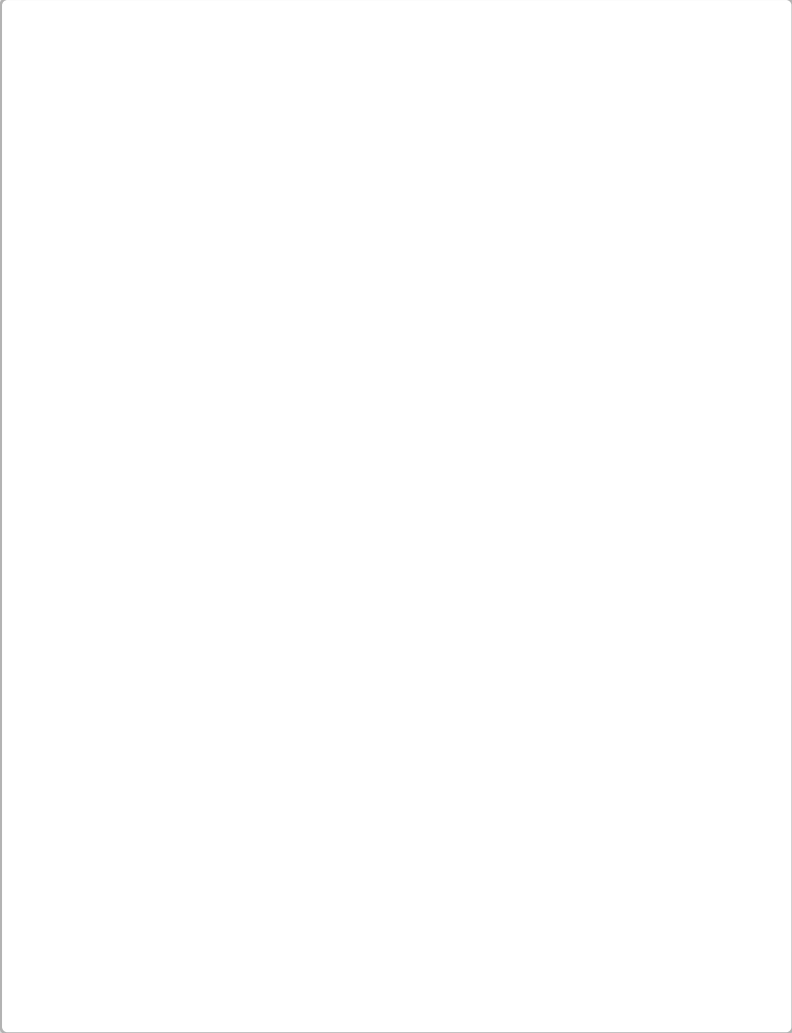
Lítill tótt sem staðsett er um 11m austan við tvíhólfa tóftina [2831-607]. Tóttin er eins og grafinn inn í lága brekku og er hún um 1x1m að innanmáli með op til norðausturs. Minjarnar hafa áður verið skráðar í fornleifaskráningu Safnastofnunar Austurlands og fengu þar númerið **SM-26:007**. Hlutverk minjanna er ekki skýrt.

Tóttin er staðsett tæpa 60 metra við miðlínu vegar í valkosti B.

Nr.	2831-611	Bæjarnafn	Kollsstaðir	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	26
Svæði		Sveitarfélag	Múlaþing	Dagur	20.08.2022	Skráning	IK&RT
Hlutverk	Lambhús	Tegund	Heimild	Flokkun	Búsetuminjar		
Sérheiti	Lambhúsamýri	Friðað	Já	Verkefni	Fjarðarheiði jarðgöng		

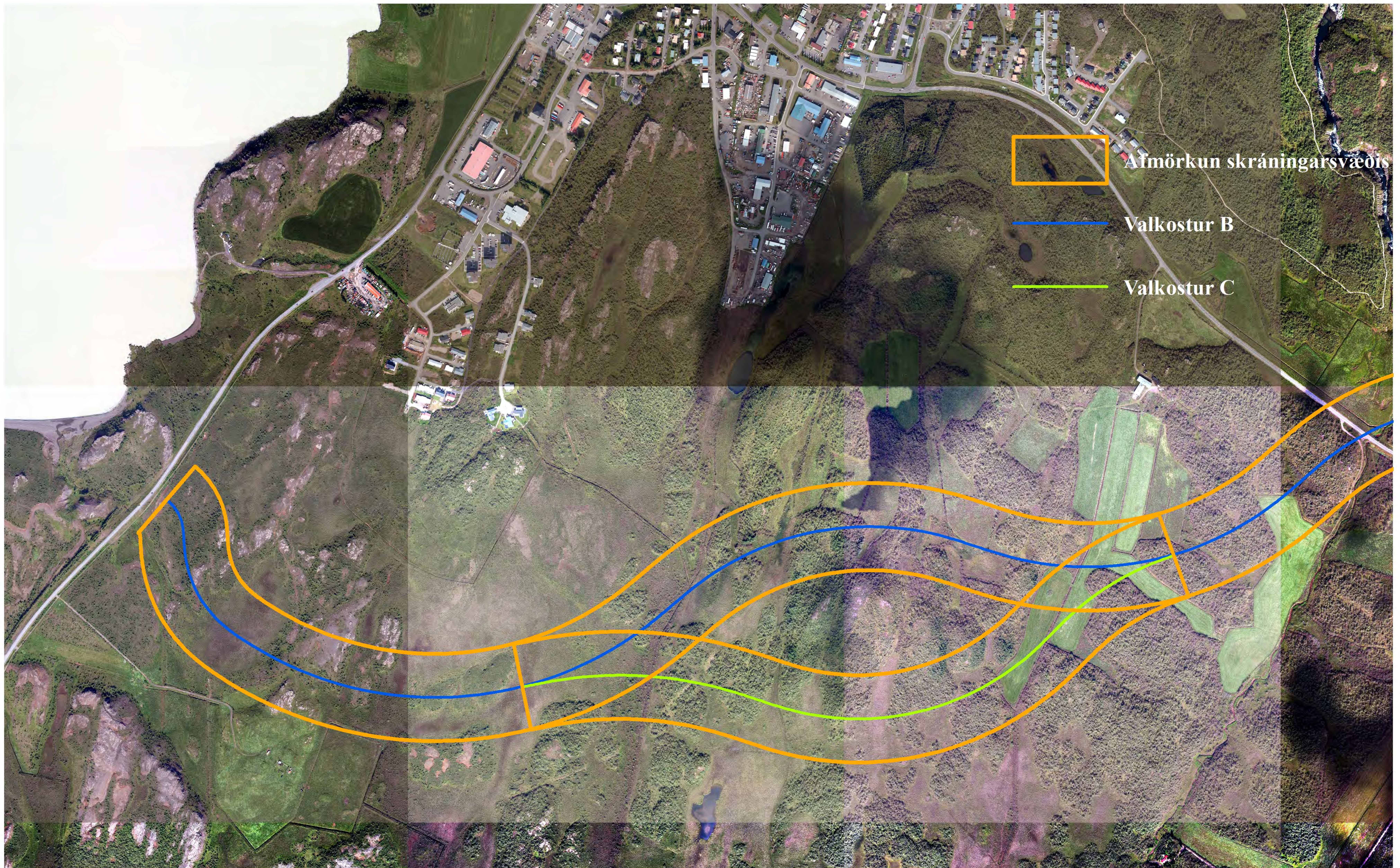
Ástand	Örnefni	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	
Aldur		Horfin	Já	Horfin ástæða	
Efni		Umhverfi og gróður	Mýri		
Lengd		Breidd		Hæð	
Túnakort		Nei	Örnefnaskrá		
Mæling		Heimildir			
Isnet E	713623,116				
Isnet N	535461,065	Minjagildi	Ekki metið		

Ljósmyndari		Mótvægisaðgerðir	Engar engar minjar sýnilegar
-------------	--	------------------	------------------------------

Í örnefnasjá Landmælinga Íslands er mýrin norðvestan við kollinn nefnd Lambhúsamýri. Ekki voru greinilegar minjar lambhúsa á yfirborði á svæðinu. Mögulega dregur þetta heiti nafn sitt af tvíhólfa tóftinni [2831-607] sem stendur austur undir Kollinum.

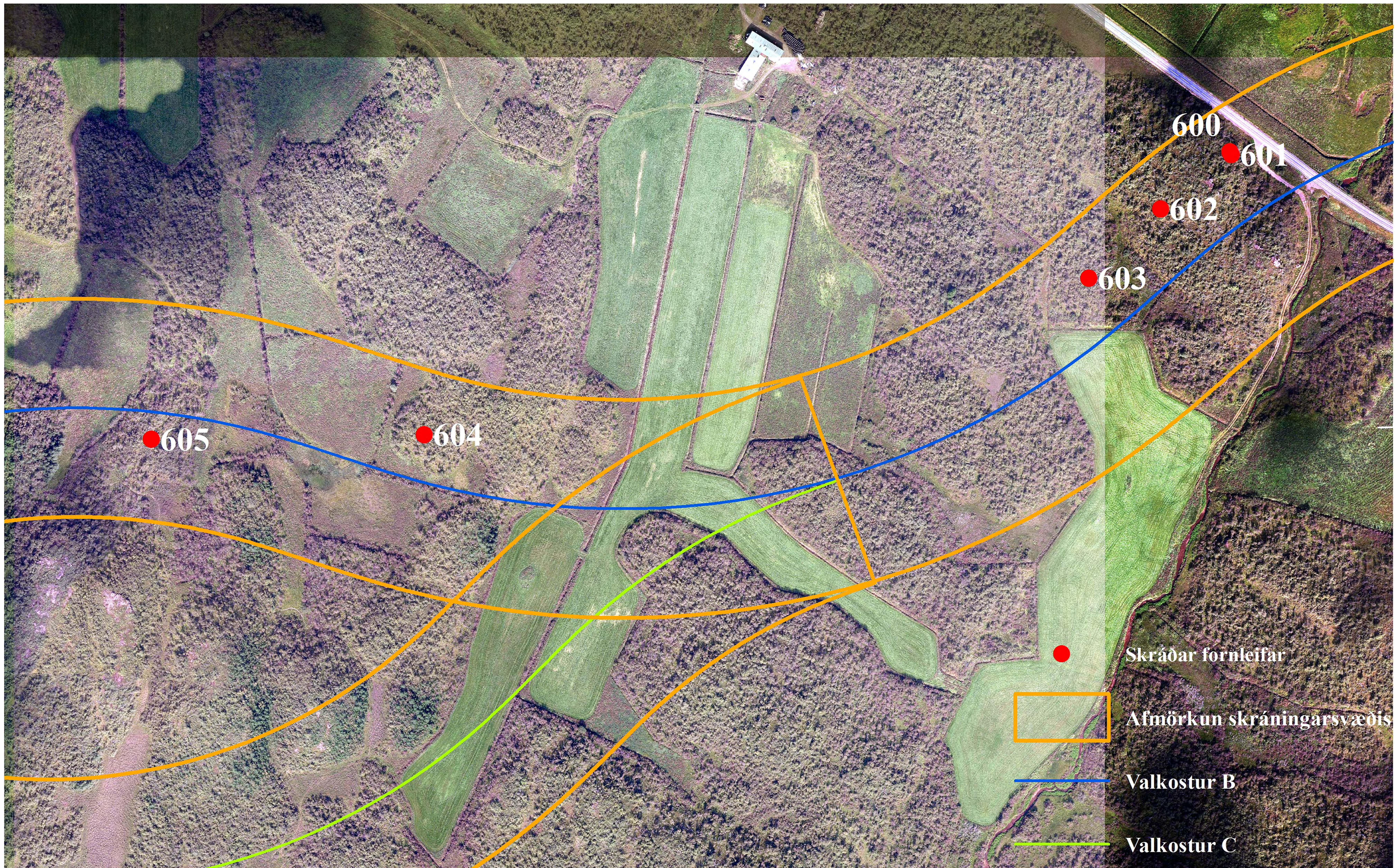
Miðja veglínu valkostar B liggur beint í gegnum mýrina.

Skráningarsvæði Ný veglína Fjarðarheiðargöng	0100200400600800metrar M Loftmyndir ehf	N Kort1	Antikva ehf.
			Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson
			Skráning: Indriði Skarphéðinsson
			20.08.2022

Skráðar fornleifar Ný veglína Fjarðarheiðargöng	0 90 180 360 540 720 metrar Loftmyndir ehf	N Kort 2	Antikva ehf.
			Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson
			Skráning: Indriði Skarphéðinsson 20.08.2022

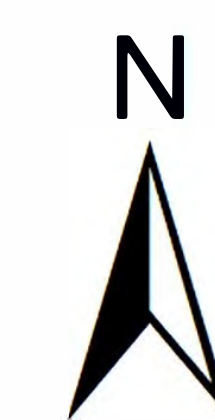

Skráðar fornleifar og minjar

Ný veglína Fjarðarheiðargöng

0 40 80 160 240 320 metrar

Loftmyndir ehf.

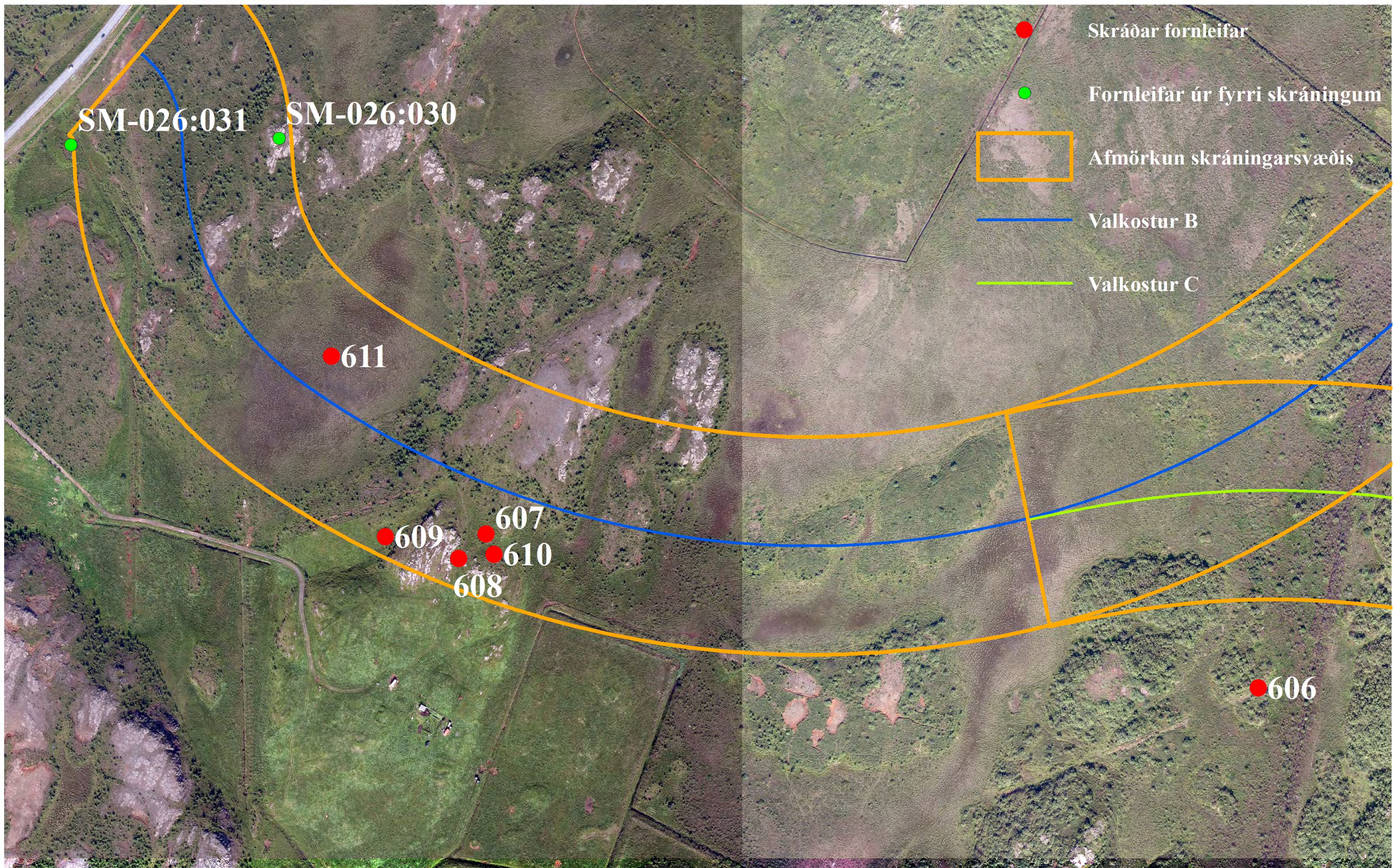
Kort
3

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

Skráning: Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022

Skráðar fornleifar og minjar

Ný veglína Fjarðarheiðragöng

0 40 80 160 240 320 metrar

Loftmyndir ehf

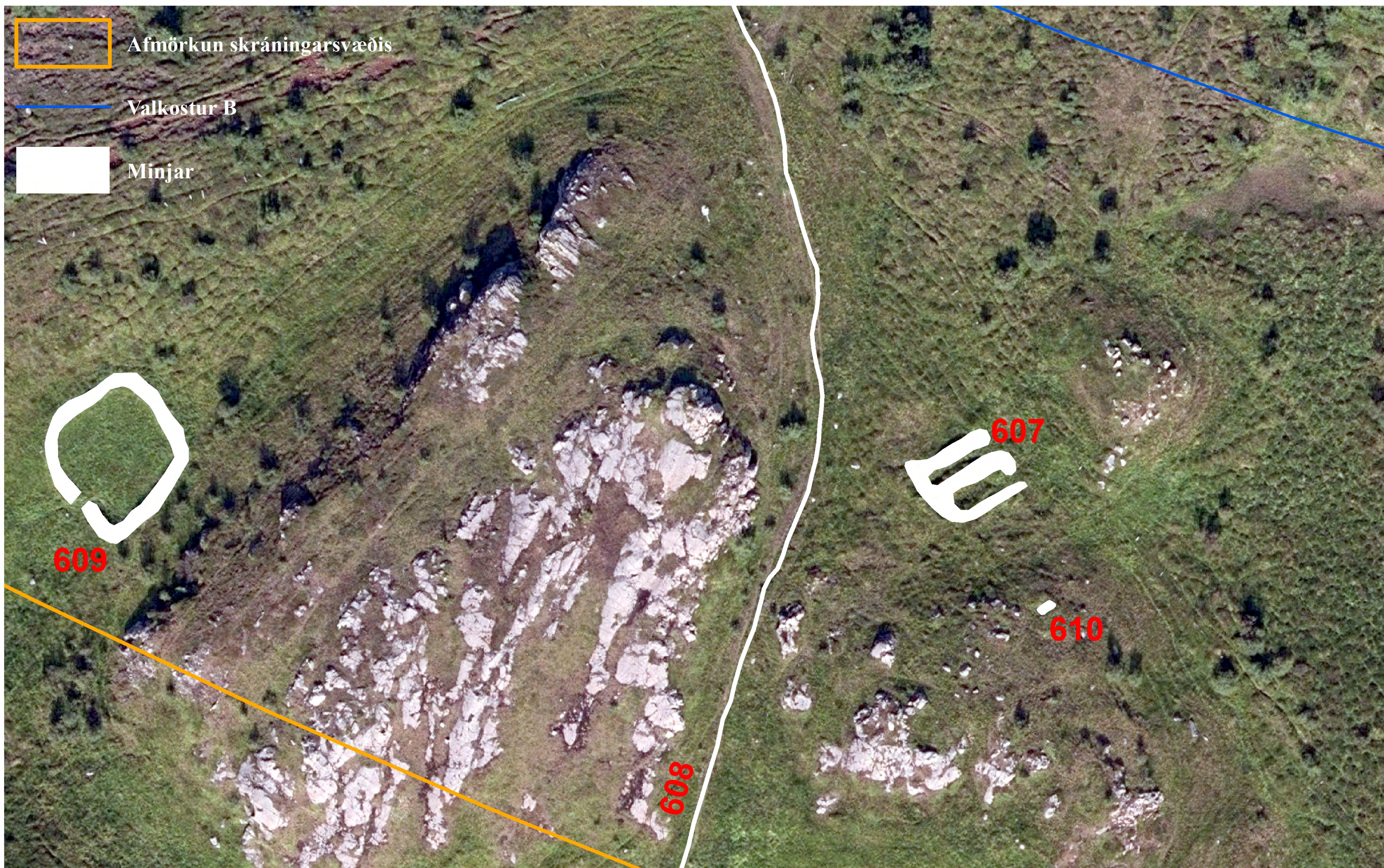
Kort
4

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

Skráning: Ágúst 2022. Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022

Skráðar fornleifar við Kollstaði

Ný veglína Fjarðarheiðargöng

0 4,5 9 18 27 36 metrar

Loftmyndir ehf

Kort
5

Antikva ehf.

Kortagerð: Indriði Skarphéðinsson

Skráning: Indriði Skarphéðinsson

20.08.2022